

10 interviu

JUOZAS ALEKSYNAS

I kasetė

Filmavimo grupė: - Klausyk, laikrodīs. - Aš nežinau, niekaip nesustadbysi. Palikti? - Arba, jeigu galima, prie lovos padėti?

S: Tėvuk, mums tai tas laikrodīs - jūs tai į jį žiūrit - pasakysim mes jums, neapgausim mes jūsų. Nes, matot, mums tas laikrodīs labai tiksi.

S: Tai aš, tėvuk, pasakysiu, kada reikės pasakyti. Na va, dabar aš žiūriu į laikrodį, gerai. Pradedam dabar. Eina kamera? Eina. Tai pasakykit dabar savo vardą pavardę, gimimo dieną, mėnesį, metus ir kur gimėt.

1/1:00 A: Taip. Esu Juozas, sūnus Jono, Aleksynas pavardė. Gimęs 1914 metais rugsėjo dieną Marijampolės apskrity, Gudelių valsčiuje, Makrickų kaime.

S: Tėvuk, aš žinau, kad esate tarnavęs dviejose kariuomenėse.

A: Taip.

S: Dviejose kariuomenėse. Kokia buvo pirmoji jūsų karo tarnyba?

A: Mano karo tarnyba buvo: trisdešimtais šeštais metais pradėjau, trisdešimt septintais rudeni baigiau. Tai buvo Smetonos laikų lietuviška kariuomenė. Devintas pulkas.

S: Tai čia jus pašaukė pagal amžių?

A: Pagal amžių. Karišką prievolę atlikt.

S: O antroji karinė tarnyba?

2:15 A: Antroji karinė tarnyba - kada prasidėjo karas, tai paskui mus, pirmą atsargą - taip kad, taip kaip mobilizacijos būdu - pašaukė Kubiliūnas. Kubiliūnas įsakęs, paskelbęs per radiją, nu ir buvom šaukiami.

2:21 S: Tai dabar čia skaitėsi, kad jūs kaip savanoriai stojote į tą karinę tarnybą, ar buvo būtinoji karinė tarnyba?

A: Taip. Ne tai, kad nuvarė, bet, kada buvo pranešta, kad pirmos eilės, pirmos - šita mūsų atsarga - turi būtinai prisistatyti į komendantūras.

S: Kaip jums tada sakė: ar čia bus tarnyba kaip vokiečių kariuomenei?

A: Ne. Mums visai apie vokiečių tada neminėjo. Tik vidaus, būk tai (=atseit) vidaus tvarkos palaikymui. Vat. Ir pusei metų buvo šita sutartis padaryta.

1/2:58

S: Kaip jums buvo išaiškinta, ką tai reiškia vidaus tvarka?

A: Nu, vat kaip... saugoti šituos tokius objektus, nu, kas priklauso karinei kur... Vienu žodžiu, kad... paėmė į kariuomenę - prisidėti kaip ir padėti vokiečiams.... Šitaip

S: Reiškia, ką jums sakė, kad reikės daryti: kad bus apsauga? Kokie dar uždaviniai?

A: Uždavinių mums ten nestatė. Buvo momentas, kur jau mus reagavo tada, kai jau tarnavom. Tai va, kur skyrė, ten ir turėjai eiti.

S: Kokią tarnybą jums teko eiti Lietuvoj.

A: Lietuvoje daugiausiaėjau sargybą, paskuiėjau prie belaisvių. Tai ne prie koncentracijos stovyklos, kur masiškai buvo suvaryti, bet prie... darbo vietoj - Ežerėlio durpyne, Zapyškyje.

3:58

S: Reiškia, saugojot rusų belaisvius.

A: Taip...

S: Koks buvo...

A: Vedėm į darbą į juos. O bendrai šituos belaisvių tą, kur aptverta, tai saugojo patys vokiečiai. Buvo bokšteliuose. Jie juos saugojo. Mes, lietuviai, tik į darbą juos vedėme. Į darbą - ryte priimdavom, o vakare grįždavom.

S: Ir saugojot darbo metu?

A: Darbo metu.

S: Kaip vokiečiai elgėsi su rusų belaisviais?

A: Vienu žodžiu, kai išvarydavo iš tų, kada per tuos vartus eidavo, tai jie savo kalba rėkdavo tenais juos, ką, bet jie visai būdavo paklusnūs, stodavo į eilę. Ir išvesdavo mums ir pridudavo pagal skaičių, ir vesdavome juos į darbą. Ir mūsų kareiviai saugodavo, o vokiečys, vokiečių, vienas vokiečys visą laiką judėdavo ir iš ten nueidavo. Nestovėdavo visą laiką, bet vokiečio priežiūrai jau bendrai mes priklausėm visi.

4:42

S: Ką jie dirbo Ežerėlio durpyne?

A: Krovė durpes iš ... buvo jau išdžiūvę, suštabeliuotos, tai į vagonėlius, ir vežė į baržas, į Zapyškį prie Nemuno, ir ten iškraudinėjo.

S: Bet tai jie galėjo dirbti, nebuvo visisiškai nusilpę?

A: Nu tai buvo, kad jau visai gi eina žmogus gi, bet dar judėjo. Taip, kaip atsimenu, aš lageriuose kai buvau, tai buvom irgi: jei pamatei, kad numesta lazda, tai žiūri, kur jos galas, kad apeiti, bet nepajėgi kojų perkelti, tai ją... Tai taip ir rusai buvo. Šineliais apsivilkę, taip kai kurie užsimovę, užsimovę savo ir taip nesiskubindavo eiti, žinoma, kad jie pultų eiti labai. Bet taip koja už kojos eini - tikrai, kad sunku žiūrėti į žmogaus eisena.

S: Tai dabar per visą buvimą Lietuvoje, kokius dar jums yra tekę atlikti uždavinius?

A: Kaip?

1/6:02

S: Vat kiek Lietuvoje dar jūsų batalionas buvo, tai jūs saugojot belaisvius. Tai ką jūs dar darydavo?

A: Tai aš nežinau, ką kiti darydavo, bet mus... mes buvom grupelėm. Buvo, kad gal stovėjo ir prie žydų, prie getų, ir ir kur tenais, prie kitų fortų... Aš stojau vėlai į tą batalioną. Taip aš jums ir nepasakysiu tikrai: birželio mėnesį kai buvo, prasidėjo karas, dvidešimt pirmą, tai gal liepos į pabaigą gal stojau. Tai va tiek jau buvo. Daugumas tai buvo apsitvarkę jie jau, ką jie darė, o paskui tai mes priklausėm... gyvenom Miško gatvėje, numeris dešimtas, mokykloje. Paskui mus į Šančių kareivines perkėlė, iš Šančių kareivinių paskui ten skirstė į šituos, nu, į tokius taškus, kad sargyba eitų dalis.

S: Kada jus išsiuntė iš Lietuvos?

A: Kas?

S: Kada išsiuntė iš Lietuvos jus?

A: Iš Lietuvos... Aš jums tikrai va šitą - kada -nepasakysiu, tik žinau, kad rudenį. Rudenį. Ar rugsėjo mėnesio į pabaigą, ar spalio pradžioj - tai va šito aš jums negaliu pasakyti, bet rudenį išvežė mus.

S: Ir kur išvežė?

7:17

A: Į Minską. Nepasakė, kur veža, tik į mašinas susodino ir išvežė. Taip pat tada pirmą kartą ir paskutinį aš mačiau, kad bataliono vadas dalyvavo mus, va, išrikiavo atsisveikinant ir išvežė.

7:34

S: Kas buvo jūsų bataliono vadas?

A: Impulevičius.

S: Koks jo laipsnis buvo tada?

A: Majoras.

S: O kaip batalionas jūsų vadinosi?

A: Dvyliktas.

S: Dvyliktas ir...

A: Savisaugos batalionas, kažkaip taip. Dvyliktas savisaugos batalionas lietuviškas.

S: Ir kiek laiko jūs tam batalione prabuvotė?

8:11

A: Aš tam batalione prabuvau - kai tada išvežė, o paskui - nu dabar aš jums ir nepasakysiu tikrai, ar gegužės mėnesį? Gegužės mėnesį, kai tiktai sniegą nuleido, ir paskui aš pabėgau. Gegužės mėnesį ar balandžio pabaigoj. Tikrai negaliu pasakyti. Keturiasdešimt antrais metais tas buvo.

S: Iš kur pabėgote?

A: Iš Minsko.

1/8:22 S: Ir kaip pabėgot?

A: Nu, paprastai. Sėdom į tuščią vagoną ir parvažiavom į Vilnių.

S: Tai jūs išėjot į tą, kaip...

A: Mes dviese.

S: Su kuo pabėgote?

A: SU Sėkla Stasiu.

S: Koks jo likimas paskui buvo?

A: Nežinau. Nežinau. Jis gal partizanavo paskui, lygtai - toliau girdėjau. Bėt jisai turbūt ir sėdėjo. Dabar girdėjau, kad jisai ar net kur Tilžėje, kur jisai lygtai, šiais laikais apsigyveno. Nežinau tikrai. Stasys Sėkla.

9:01 S: Sakyt, kodėl jūs pabėgot iš bataliono?

A: Už tai, kad nesilaikė va tos... Ir antras dalykas: numatėm, kad mums nėr tikslo jau už vokiečius, vienu žodžiu, kariauti. Vokietys irgi nebuvo mūsų tikras prietelius, kaip kad sako. Bet irgi mes tikrai buvom kaip jų įrankis. Jų įrankis buvom. Nors jie mūsų nekomandavo, bet su mumis visur jie važinėjo. Komandavo, kai mus vedė... Nesupratom jų kalbos, o komandavo tai mūsų karininkai, pavyzdžiui, Gecevičius - jis būrio vadas buvo. Na, Plungė - tai buvo kuopos vadas. Bet Plungė tai aš retai mačiau. Visų karininkų tai kiek aš ten mačiau, tai tik Gecevičius gerai mokėjo vokiškai. Tai jis visą laiką su vokiečiais laikė tokią bendrą kalbą. Įsakymus visus - ką jis gaudavo jis perduodavo. Čia tai... Aš nežinau. Mes buvom išdalyti: ir Minske - ne vienoj vietoj, kad kareivinėje, bet tokiuose kambarėliuose, kad, nu, mažom grupelėm gyvenom.

S: Tai jūs buvot Minske, bet jūs važiuodavot ir po visą Baltarusiją?

A: Važiuodavom. Važiuodavom.

10:12 S: Kokiuose miestuose jums yra tekę būti Baltarusijoje?

A: Žinote, kad aš neprisimenu. Kliockas, Barisas, ^{kas}dar, Sluckas. Nu vat, vienu žodžiu, kad aš negaliu dabar pasakyti, bet daug vietų buvom - vežiojo.

10:29 S: O prie žydų šaudymo statydavo jus kokiuose miestuose?

A: Nugi visuose. Kur vežė, kur į miestus, tai tenai visur. Vokiečiai važiavo. Jau jų didžiąją kuopą, nu ne kuopa, aš padalinio negaliu pasakyti, ar kuopa, ar batalionas, ar kiek. Nu vienu žodžiu, kad mašinų važiuodavo daug. Jei į kurį nors didesnę miestą, tai pakeldavo batalioną, beveik, gal ne visą, gal kaip, nes buvo vieni prie radijo stoties, irgi sargybavo, kiti prie cukraus fabriko tenai.

kur, kiti... Ir taip pakeisdavo: vienus keisdavo tas, kur važiuodavo, kiti perimdavo. Taip vieni kitus keisdavo. Mus vienoj vietoj nelaikė.

S: Su kuo... Su kuo tekdavo važiuoti, kada jau...

A: Mašinom.

S: Kokiom?

1/11:29 A: Vokiečių mašinom, dengtom. Brezentais dengtom mašinom.

S: Ir važiuodavo kartu mūsų bataliono kareiviai ir kartu vokiečiai.

1/11:27 A: Vokiečiai, vokiečiai irgi. Vokiečiai daugiausia prieky. Žinau, kad mus vieną kartą apšaudė - vokiečius viliuku važiuojant, sužeidė. Ir tai iš kulkosvaidžio apšaudė. Nu paskui apsupo kaimą ir tam kaime iššaudė visus surinkę vyrus vokiečiai. Tai sužeidė... Nežinau, ar, ar vienas žuvo vairuotojas, ar karininką sužeidė. Jie pirmoj vietoj važiavo ir į juos pirmus iš kulkosvaidžio kirto.

12:00 S: Kaip buvo suorganizuota - kai jūs atvažiuodavote į kokį nors miestą - žydų žudymas tam mieste?

A: Buvo... Kada važiuodavom, tai niekas nepasakydavo, kad važiuoji... Tik kad važiuoji į vietą, ir tada va jau pasako: eik su vietoj, vietos policija, vadinasi ten gi. Vietoj tai buvo, kaip pas mus ten milicija, ten policija.

S: Baltarusijoje.

12:27 A: Baltarusijoje. Jie vedžiodavo po butus išvaryti ir rinkdavo žydus į tokią, į tokią aikštę, turgavietę, ar kas tenai, perkūnas juos žino, kad mums ten - nuvažiavęs negalėjai ir susigaudyti.

S: Tai policija žinojo, kur gyvena žydai...

A: Tai jie gi policija - jų vietinė policija. Kad va... Paimkit policininkus, ar jis nežino kas kaime gyvena? Tai taip ir pas juos būdavo. Tai jie vedžiodavo, išvarydavo visus, liepdavo susirinkti visiems ir paskui iš tenai jau skirstydavo. BUvo, kad kur ir daugiau, reikalingų - vokiečiai į sąrašą sau pasirinkdavo. Ten gal būdavo gydytojų, gal inžinierių, gal kas buvo reikalingas iš žydų pusės - tuos pasirinkdavo, o kitus visus varydavo. Duobės visur visuomet jau būdavo iškastos.

13:16 S: Aš dar noriu paklausti, kaip jūs surinkdavo tuos žydus iš namų. Tai jie gyveno susimaišę su nežydais, su baltarusiais?

A: Tai gal kad namas į namą tai ^mnėjo ir nebuvo taip, kaip kad paskui gete, suvaryti vien tik tai jie! O tenai, kaip dabar kaip pagal pas mus - čia gyvena rusų šeima, čia lietuvių šeima, čia kas kita - va taip! Miestuose - kaip ir anksčiau buvo: kaip kas kur namą pasistatė, ar namą, ar kaip - jie ne lageriuose buvo.

S: Nu ir kaip paskui viskas? Paskui varydavot...

A: Nu varydavo į duobes. Vokiečiai apstodavo miestą. O lietuvius daugiausia skirdavo suvaryti žmones į aikštes.

1/13:59
14:10
S: Kur būdavo duobės iškastos?

A: Už miesto ribos. O kur? Kad daugiausia ant kokių šlaitų ar kur- va tokios vietose.

S: Pasakykite, kiek jums yra tekę matyti šitų šaudymų.

A: Tai kad skaityti (=skaičiuoti) aš nebegaliu. Žinot, kad teko apie desėtką (=10) vietų.

14:27 S: Dabar jūs patys turėdavote ir varyti prie tų duobių?

A: Patys. Varydavo, apsupdavo. Paskui pamainom šaudydavo juos.

S: Reiškia, jūs atvarydavot juos, ir jie visi turėdavo laukti vienoj vietoj?

A: Vienoj vietoj. Jų grupelėm imdavo iš to masyvo, iš to jų masyvo žmonių, ir paskui naikino.

S: Dabar jūs kai juos varydavote, jie su daiktais ėjo?

A: Nieko. Tiktai apsirengę. Daiktų iš namų nedavė. Su čemodanais ar kuo - nedavė pasiimti.

S: Nu papasakokit, kaip vyko akcija nuo pradžios iki galo.

A: Kaip tai suprasti?

S: Kaip jinai vyko? Jūs varydavote, reiškia, kaip viskas buvo? Kaip vykdavo tas viskas?

A: Nu, nuvarydavo irgi tenais, kur grupė nuo... Apstodavo toje vietoje, tokioj masyvinėj grupėje -

15:23 iš karto rikiuote gi juos varo, po keturis žmones. Kolona didesniai miestely ir ilgoka pasidarydavo. O ten paskui iš tos grupės paskui, kaip numatyta duobės skaičių, dalis kareivių

15:47 stovi ant kranto, dalis atvaro juos, suvaro į duobę, suguldo. Ir juos iššaudo.

15:50 S: Šaudydavot gulinčius?

A: Gulinčius, gulinčius.

S: Tai jie turėdavo nultipti, sugulti?

16:00 A: Taip, gult. Viena eilė išėjo, kita lipa ant šitų ir vėl ant šitų guldo. ^{Taip} ir šaudė.

S: Reiškia, žemėn neužpildavo.

A: Ne. Paskui ant pabaigos tik chlorkalkėm - jau vokiečiai atveždavo irgi. Chlorkėm pildavo. O paskui, kas juo užkasdavo galutinai, tai jau nežinau.

S: Tai jums užkasti nereikėdavo...

A: Baigdavom šaudyti ir mes išvažiuodavom.

S: O kas iškasdavo duobes?

A: Nežinau. Daugiausia kad ir belaisvius atveždavo. Daugiausia ~~belaisviai~~ greičiausiai, kasdavo.

16:33 Tai aš to nepasakysiu, kas. Mažu (=gal) juos pačius atvarydavo? Ir... Bet jau buvo duobės visą laiką iškastos.

S: Jau kai jūs atvažiuodavot?

A: Kai atvažiuodavot, duobės buvo visą laiką iškastos.

1/16:45 S: Pavyzdžiui, jūs. Jeigu jūs vienam šaudyme varot juos, tai tam šaudyme jau jums šaudyt nereikėdavo?

A: Ne. Toj pačioj vietoj keisdavosi. Toj pačioj vietoj. Ne visi stovi prie duobės. Dalis atvaro, o paskui šitie nuo duobės eina, šitie eina prie... aną saugoti, tą grupę, nors aplinkui vokiečių apsupta, bet tiktai čia jau - nu keisdavo, vienu žodžiu, kad.... keisdavo vieni kitus.

17:14 S: Ar jūs turėjot galimybę atsisakyti šaudyti?

A: Jokiu būdu neturėjai teisės. Jeigu pasisakei, kad skauda krūtinę, ar širdis, ar ką, tuojaus vokiečys patikrindavo tau pulsą arba temperatūrą. Tai šitas jau netikrindavo temperatūros tada, kada ateidavo rikiutei pasiruošęs. "Aš negaliu, ar ką" - paėmė vokiečys, paėmė tau už rankos, patikrino: "Gut, los" ir stok į rikiutę, ir viskas.

S: Kokiam mieste jums pirmiausia teko šaudyti?

A: Neprisimenu. Mažam. Neprisimenu. Vardo nežinau.

S: Tai buvo pats pirmas šaudymas, ir jums iškart, iš pirmo karto jums reikėjo šauti.

A: Man tai tada nereikėjo, mes buvom išvaryti. Suvarę. Man tada nereikėjo pirmam šaudyme.

18:07 S: O pirmą šaudymą, jūs kai juos saugojo...

A: Bjauru. Bjauru. Žinot, kad bjauru.

S: Kaip tas atrodė viskas.

A: Įsivaizduot aš negaliu. Kas žmogus nematęs, tai įsivaizduoti negali.

S: Nu papasakokit, kad liktų istorijai, kaip buvo tas viskas? Atvarydavote...

A: Bet vat... Tos... Mums buvo išduoti vien tik rusų šautuvai ir rusų šoviniai, ir viskas - su tais.

18:40 Kai tuo tarpu tų šau... šaudmenų buvo ir sprogstamos kulipkos (=kulkos), ir degančios kulipkos. Užsidega drabužiai. Jau vienus varo, o čia jau dega drabužiai? Net toks tvaikus kvapas (=smarvė) eina degančio kūno. Ir bjauru, vienu žodžiu, kad negaliu aš paaiškinti kitaip. Ten reikia matyti.

19:02 S: Ir net tuo žmones, kuriuos atvarydavo, jie turėdavo ant tų degančių lavonų atsigulti?

A: Taip. Turėjo. Juos jau... guldavo. Ir eidavo be jokio pasipriešinimo, be nieko. Ir [ne]sustodavo ant duobės kranto, kad neisiu, šauk mane čia ant vietos. Eidavo, lipdavo, guldavo, ir viskas.

S: Į kurią vietą jums reikėdavo taikytis?

A: Daugiausia į va, ties krūtinę. Arba į pakaušį jeigu šauni. Bet buvo tokių, kad - sprogstamos kulkos! - labai greit atsivožia kaušas žmogaus.

19:36 S: Ir jūs matydavote, kaip jūs iššūnat, kaip jūs iššovėt, ar jūs pataikėt, ar nepataikėt?

A: Taip. Kaip nematysi, jei per du metrus gi guli lavonas.

1/19:47 S: Ir po kiek maždaug, kaip jums atrodo, po kiek vienoj tokioj akcijoje būdavo iššaudoma žmonių?

A: O velnias juos žino! Šito negaliu pasakyti. Kiek jų iššaudyta. Kiek atvaro, tiek ir... Vistiek jau, nebaigę vistiek jau atgal jau iš tos grupės neveža. Jau vistiek visus... Kiek atvaro, tiek sunaikina.

S: Kiek laiko trukdavo šaudymas?

A: Pagal žmonių skaičių. O kas ten žino, kiek ten jų? Niekas nepraneša, ar atvaro tūkstantį ar du, ar šimtą, ar kiek... Ten niekas nieko nežino.

20:24 S: Ar būdavo, kad reikėdavo juos per jėgą stumti į duobes.

A: Ne, neteko. NEteko per jėgą stumti

S: Reiškia, gaudavo komandą, kad jie turi eiti, ir jie lipdavo?

A: Ir eina, eina. Taip kad, sakau, avinėliai. Jokio pasipriešinimo neturėjo.

S: O vaikai?

20:50 A: Nešdavosi vaikus su savimi. Mažiukus. Kitus vesdavosi. Ir visus naikindavo.

S: Nu tai kaip dabar, jeigu mama arba tėvas laiko vaiką ant rankų, tai kartu su juo ir gulasi į duobę? Ar kaip?

A: Gulasi ir vaiką palei save va, ranką atidėjęs, uždeda ant vaiko.

21:06 S: Tai jums reikėdavo rinktis, ar šauti į tėvą, ar šauti į vaiką?

A: Tai pirma šauni į tėvą. Tas jau buvo. Vaiką šaudyti... Tėvą. Vaikas, tai jis nieko nejaučia. Pats ant savęs pagalvoji. Kaip jausis tėvas, kada palei jį, na, vaiką nušauna. Tai va tokie reikalai.

21:34 S: O vaiką kaip reikėjo šaudyti? Paskui?

A: Tai nušovei... Tai iš automato tai nešaudė. Tau tai vieną šovinį padavė, padavė kitą, šauni tada vaiką.

S: Ar rėkdavo tie žmonės, kai juos šaudydavo?

A: Kas?

S: Ar tie žmonės rėkdavo, kai jų šaudydavo į juos?

A: Būdavo, kad verkdavo moterys eidamos, ar ką. O taip daugiausia tai niekad. Nei jie rėkė, nei nieko.. Vieną prisimenu, kad rėkė ant duobės, lakstė ir rėkė vis, kad: vivat Hitler, doloj Stalin. Bet niekas nežiūrėjo. Vokietys, visą laiką vokietys. Tai tas, išsitraukęs parabelį, jam kaukšt. Nežiūrėjo, kad "vivat Hitler, doloj Stalin". Tas nuvirtė.

S: Tai dabar šaudydavo bataliono kareiviai. O karininkai šaudydavo?

22:42 A: Karininkai ne. Karininkai tik įsakymus duodavo. Tai va, jeigu paskui su pistoletu jeigu pamatydavo dar gyvą ar kokį likusį, tada jau jie pribaidavo. O taip jau jie nestovės su kareiviais, kad šautuvą pasiėmęs stovės karininkas ir šaudys. Neteko. Tokių nebuvo. Tik jų įsakymai.

Pasiruošti! ir šaudyt! Ji dalyvavo prie būrio. Nu, pavyzdžiui, pas mus Gecevičius. Nu buvo dar būrininkai. Vadovaujantys žmonės. Tai vat šitiek.

1/23:11 S: Nu, o kai jus pasiūsdavo į tą šaudymą, tai kokia jūsų nuotaika būdavo?

A: Neklausk. Aš neišsivaizduoju dabar apie tą nuotaiką. O tada lieki žmogus toks, kaip ^{auto}matas. Imi, pats nežinai ką. Klaiku. VaKada žmogus darai pats ką nors, darbą, su noru, tu jį apgalvoji, viską. Bet kada tu verčiamas... ir nepakenčiamas darbas, tai, žinot, baisu.

S: Po vieno šaudymo jūs važiuodavot į kitą vietą šaudyti, ar grįždavot į Minską?

A: Į Minską visada. Ant nakvynės visada grįždavom į Minską.

S: Parvažiuodavot, ką veikdavot po šaudymo?

A: Nu ką? Vakarienė. Dalino pajoką (=davinį), atnešdavo, arba ten, jeigu dar būna, kas išvirta ... jau būna... virėjui likę ... išvirt. Pavakarieniavai ir...

24:06 S: Prieš šaudymą degtinės duodavo?

A: Ne. Bet degtinę gaudavom taip maždaug šeštadieniais. Duodavo po... ne po daug duodavo, bet kada visą savaitę ištrauki, tai paskui jau šeštadienį pasilinksmyt duoda. O taip ne. Prieš šaudymą tai neteko, kad davė taip einant šaudyt.

S: Ar nepakalbėdavot, kad gerai būtų, kad degtinės duotų prieš šaudant?

A: Ne... Taip, tarp savęs. Ko žmogus nepakalbi, kada būni su draugais. Bet kad taip va, šito neteko su niekuo nieko kalbėti.

24:49 S: O kaip jūs sužinodavot, kad jus veža į šaudymą, va tą dieną prieš šaudymą?

A: Niekas mes nežinodavom. Mus susodina į mašiną... Kai kada išvažiuojam į mišką - pranešta, kad partizanų, pavyzdžiui, ten pasirodė. Ten važiuojame košti mišką. Tada pat vietas nuvažiavęs sužinai, ar jau... Išlaipina ir supi mišką, tą vietą, kur tas pasipriešinimas buvo, ar kitoje vietoje duonos buvo užsakyta kepti. Nu jie patys parduodavo. Kiti, va rusai, pranešdavo, kad užsakyta duona. Tada nuvažiavę, žinau, nakvojom tam kaime, ir atėjo tos duonos pasiimti. Ir buvo nusakyta, bet buvo nepranešta tiems, kurie dežuravo (=budėjo), ir tiktai, pajutę ateinant, jie pakėlė skandalą, ir tie pabėgo. Pabėgo. Tai sakė, kad buvę penki, atėję duonos, bet atėję daug ankstyviau. O visi kiti gulėjo, tiktai kad sargybaėjo. Bet jiems nebuvo pranešta - buvo susitarę taip, kad iš (ten arklidė buvo, kaip ten pas juos nuo anksčiau kolchozai buvo) tai, kad puls gi ^{ten} nuėjo, susitarė, netgi savo prožektoriuką paliko, kad kai ateis pas jį (nes ten pirmiausia užeidavo), tai kad per langą - paskui kai jieėjo į čia - kad jis duos signalą šita lempute. Ir šitiems sargybiniams nebuvo pranešta, kurie pamainą buvo pasikeitę. Pirmutiniai žinojo šitą, o šitie ne. Tai jie sakė: matėm, kažkas žybtelėjo keliskart. O tie jau, kurieėjo nuo tos arklidės, tušis (?) lauko plotelis, toksai keliukas buvo, tai tie partizanai - jau jų... taip pas mus vadino ne partizanais, o banditais,

taip vokiečiai vadino anuos banditais... Ir šitie kareiviai, kai pajuto, kad netoli, tai jie iššovė - padarė skandalą, tiktai pakilo, tai anie, kada pajuto, kad čia jau yra daug (tąsyk buvo vokiečiai su kulkosvaidžiu atvažiuavę). Kol tie vokiečiai išbėgo, ir tie velniai - žinot, tamsi naktis buvo - ir jie dingo. Vieno naganas liko. Kuriam matyt jis ar užkliuvo, ar kaip per kokią tvorą, ar jis rankoj nešėsi? Tai tik naganas buvo iškritęs.

1/27:20

S: Dar norėjau paklausti apie šitas akcijas prieš žydus. Kaip būdavo organizuojamas tas keitimas? REiškia, vienas stovi sargyboje, paskui pastato šaudyti. Kiek kartų tekdavo atsistoti šaudyti per vieną šaudymą?

27:32

A: Nu, per vieną šaudymą, žiūrint kaip, kiek žmonių būdavo, kiek tų ^knašinamų žmonių. Kokios duobės paruoštos, kiek telpa, kad... Iškart nesuvaro taip masiškai, bet suvaro, kad tik riedai, riedai (=eilės) išgulę žmonės - tiktai vienas sluoksnius. Ne kad vienas ant kito sugrūti, ir į masę šaudyti. Taip lyg iš kulkosvaidžio šaudytų... Bet čia pavieniai šūviai.

S: Ir kiek kartų reikėdavo prieiti pašaudyt, paskui atsitraukti per vieną šaudymą?

A: Čia jau keisdavo šitie vadovai.

S: Kas kiek laiko keisdavo?

A: Kad žinai, į laikrodį tai nežiūrėdavau?

S: Taip, bet kiek partijų reikėdavo nušauti?

28:27

A: Ten skaičiaus nėr. Nei kiek turi nušauti, nei kiek turi stovėti, nei nieko. Tik kad atėjai pašaudė tenais, trumpai pašaudė, keičia, o jeigu ne, tai ir ilgiau stovi, ir viskas. Šitiek šičia laiko, ir skaičiaus negali pasakyti. Ten niekas nekreipė į tai dėmesio, ir mes patys tokio sumišimo padėty buvome. Mes nieko nežinojome.

S: Šaudydavot tik jūs, ar šaudydavo ir vokiečiai?

A: Vokiečiai retai. Tiktai paskui vokiečiai ateidavo ant pabaigos, jau išeidavo. Ten vokiečiai būdavo žiedu apsupę aplink visą teritoriją, kurioj vyksta šaudymas.

S: Ar čia vokiečiai...

29:04

A: Ir daugiausia vokiečiai ką? - fotografuodavo. Tie patys kareiviai ^{iš toli,} vis toliau aparatais fotografuodavo šitą pačią šaudymo vietą.

S: Ir jus fotografuodavo, kaip šaudot?

A: Nu tai, klausykit, jeigu čia stovi grupė, ir į tą grupę fotografuoja, tai ar aš ten buvau, ar... Juk vistiek gi... Faktas, kad papuoliau.

S: Kaip jūs jausdavotės, kad jus fotografuoja prie tokio darbo?

A: Ai, einat ^{jie} velniais. Visokiais būdais parvažiuavę tarp savęs ir keikėsi, ir visokiais velniais ant tų vokiečių, kad jie nedaro, o jie tiktai... tiktai... nu, nuotraukas daro. Tai vat. O paskui prasidėjo

29:56 žiema, ir nuėmė, nutrūko šitas šaudymas. Ir tada sargybos išmėtė. Visą žiemą mes prabuvom prie sanitarinio parko iškart. Tai ten buvo nuo fronto didelis sandėlys. Tenai dirbo visos rusų moterys. O mes sargybą eidavom. Ant vartų suleisdavai, be "ausveis" neįleisi per vartus. Paskui, kad neitų pašaliniai. Nakčia, kad vėl kas vėl neišlinktų. Ten vaistų daug, ten visokie tvarstymai, bintai, viskas.

30:35 S: O po žiemos vėl prasidėjo šaudymai?

A: O po žiemos tai mes netekom iš tų... iš to mus pakeitė. Paskui mes stovėjom, ėjom sargybą šitoj tovarnoj (=prekių) gelžkelio stoty.

30:48 S: Tai jūsų šaudymai buvo tiktai pirmais metais?

A: Pirmais metais. O paskui jau mus nuėmė, jau buvo, kad apie Gomelį jau pasirodė smarkiai partizanai. Tai mus visus paskui jau atšaukė iš sargybų. Kas jose liko, gal... nežinau, gal, vienu žodžiu, irgi lietuvių, juk ten batalionų ne vienas buvo: ir tryliktas batalionas, ir latvių buvo. Paskui bielarusų buvo grupė. Ten buvo jų! Ir paskui jau į Gomelį jau prieš tuos ir mes, kai mus nuėmė iš tos sargybos, ir naktį mes iš...

S: Tėvuk, kai pasibaigė visi šitie karai ir visos šitos bėdos, jūs grįžote iš kalėjimų ir lagerių, ar jūs

31:32 apie tuos šaudymus pasakojot žmonėms, vaikams savo?

A: Ne. Čia gėda buvo žmonėms pasakoti, gėda. Gėda ir baisu. Žiauru, žiauri padėtis. Bjauru.

S: Tėvuk, o tuo metu, kai vyko šaudymai, kaip jūs sau išsiaiškinote, kodėl taip yra suorganizuotas tas žydų šaudymas, kodėl tuo žydus šaudė?

32:01 A: Aš nieko daugiau nekaltinu, tik Dievą, jeigu jis yra kur nors, žinot, kodėl daleidžia žmonijai šitaip naikinti nekaltus žmones.

S: O kaip jūs tada galvojot?

32:09 A: Tą patį ir tada galvojau. Aš neišsivaizduoju. Jeigu buvo bendrai tarybinė santvarkoj, bendrai jie buvo nusistatę prieš religiją, ir jiems sekėsi geriau negu tiem, kurie kaip ir vokiečiai: "mes su Dievu". Ant diržo sagties buvo paskelbta, kad "mes su Dievu" einam.

S: Tai ir pas jus buvo ant sagties.

32:52 A: ... jie žudo žmones šitaip. Tai kodėl? Ne, mes savo, mūsų uniforma buvo atskira. Paskui jau buvo, kada jau mūsų nebuvo. Bet kolei aš buvau, tada, tą žiemą, mes tiktai Lietuvos uniformą nešiojom. O paskui jau buvo žandarmerijos uniforma. Kada aš iš kalėjimo jau... jau mane nuvedė į vykstančių kuopą Jonavos gatvėje, į tenais - aš padaviau pareiškimą, kad grįžti į frontą. Tai mus greit išleido. O mane gynė daktaras Navickas, tai yra, atsiprašau, ne daktaras, o advokatas. Advokatas Navickas. Jis tiktai turėjo teisę ginti ir viena moteris, lietuvių advokatė, vokiečių byloj, tai yra, šituos vokiečių teismuose. Mane teisė SS teismas. Tai jie nuteisė mane iki karo pabaigos.

1/34:15 Paskui jau čia pradėjo Kaunas nuo... keturiasdešimt trečiais metais, gruodžio mėnesį, Kauną kaip tik bombardavo. Tada buvo..."Trijų milžinų" restoraną sumušė, netoli nuo mūsų kalėjimą, ką dar kita, ir paskui Navickas ir sako: duok pareiškimą važiuoti - išeisi per duris ir, sako, tu pasijusi kitaip. Galėsi, kur norėsi, ten eiti. Bet tu, sako, nesėdėk čia, dar gali kada bomba užversti čia jus visus čia, kalėjime. Nu, aš padaviau pareiškimą, ir tuoj, į trečią dieną, jau mus išveda. Nuvežė į vykstančių kuopą, išdavė uniformą, viską. Ir aš... Sesuo va gyveno... ne taip kaip dabar pas vokiečius arba pas rusus, tave nuvarys - iki fronto po sargyba nueisi - o pas vokiečius išdavė va tą "ausweiss", kad per dvi valandas prisistatytum karo transporto karininkui, reiškia, gelžkelio stoty. O jeigu per dvi valandas neprisistatysi, tai tave pagaus, skaitys dezertyru ir tada būsi sušaudytas, pranešė šitaip. Tai aš, pas seserį atnešęs, nutrenkiau drabužius, viską. O aš.... buvo Senamiesty, Kaune. Kur buvo... Paskui buvo autobusų stotis - ten buvo tokia turgavietė. Tenai atėjom, ir radau čia, šitoje pusėje Garliavos, kur buvo šitas Pajuosio kolūkis, nu, ten radau - visur ant vežimų buvo lentelės tokios prikabinotos (turėjo būti pas kiekvieną žmogų). Anksčiau tai su arkliais, dabar tai mašinos, o anksčiau tik su arkliais važinėdavo. Tai buvo lentelės ir adresas, iš kur žmogus. Nu tąkart man kaip kartas pakeliui. Aš sakau: pavėžyk. "Tai iš kur?". Saku aš: iš fronto atostogų važiuoju. Kariškai apsirengęs buvau - išduota jau šita yyy, žieminė uniforma buvo išduota - ir tą pas seserį visą numečiau. Ir aš greit išvažiavau iš Kauno. Užvažiavom tiktai į Aleksotą. Man baigėsi tos dvi valandos, ir aš saku: man šalta - kad kuo apsisukti! Tai tas žmogus davė man savo būrką, kaip vadindavo.

35:51 S: Toks jūsų pabėgimas buvo.

A: Jau aš jau būsiu... pabėgimas. Jau man tik iš Kauno išeit.

36:00 S: Dar vieną dalyką pasakykit: jūs šaudėt keliose vietose. Ar visur šaudymai buvo visiškai vienodi, ar skyrėsi kuo nors?

36:22 A: Nu žinot, kad aš nieko negaliu pasakyti, kad kur skyrėsi - kad visur tas pats vienodai. Duobės iškastos, atvarė, sušaudė ir viskas. Vienodai. Nebuvo tenais, kad ką nors išrengtų ar ten daužytų....

S: Tai jie aprengti būdavo?

A: Ką?

S: Aprengti?

36:28 A: Apsirengę. Kaip ateidavo, taip ir... Nenurengdavom.